

Corvinus University of Budapest
Faculty of Business Administration

CLP 4/2016

Szállítmányozás és vámtanácsadás
- felelősség komplex logisztikai
szolgáltatásért -

Bán Dániel

CORVINUS LAW PAPERS

ISSN 2416-0415

Corvinus Law Papers

CLP – 4/2016

The primary purpose of the Corvinus Law Papers (CLP) is to publish the results of research projects performed by those connected to the Department of Business Law as research reports, working papers, essays and academic papers. The CLP also publishes supplementary texts to be used for practical and theoretical training of students.

Editor-in-chief:

Dániel Deák (Professor of Law, Corvinus University of Budapest, Faculty of Business Administration, Department of Business Law)

Contact: daniel.deak@uni-corvinus.hu

Editor:

Dániel Bán (Senior Lecturer, Corvinus University of Budapest, Faculty of Business Administration, Department of Business Law)

Contact: daniel.ban@uni-corvinus.hu

Address of the Editorial Board:

Corvinus Law Papers – Editorial Board
H-1093 Budapest, Fővám tér 8. II/240., 242.1

Publisher:

Corvinus University of Budapest
Faculty of Business Administration
H-1093 Budapest, Fővám tér 8.

Responsible for the edition:

Dániel Deák, Professor of Law

ISSN 2416-0415

**Szállítmányozás és vámtanácsadás
- felelősség komplex logisztikai szolgáltatásért -**

*Bán Dániel
Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdasági Jogi Tanszék
e-mail: daniel.ban@uni-corvinus.hu*

Absztrakt: Vámhatárt átlépő árutovábbítás esetén szükségképpen merül fel az áru (küldemény) vámjogi helyzetének rendezése. Az árutovábbítással kapcsolatos komplex logisztikai szolgáltatások nyújtására vállalkozó szállítmányozóval szemben ezért gyakran piaci elvárás az, hogy az áru vámjogi helyzetének rendezésében közreműködjenek. Erre a gyakorlatban rendszerint kétféle konstrukció keretében kerül sor: a szállítmányozó harmadik személlyel vámügynöki szerződést köt, vagy ő maga jár el a megbízó vámképviselőjeként. A jelen írás a két konstrukció közötti felelősségi jogi eltéréseket kívánja röviden vázolni.

Kulcsszavak: szállítmányozás, vámtanácsadás, közvetlen vámképviselő, közvetett vámképviselő, *del credere*

I. Szállítmányozás – vámtanácsadás – vámképviselő

A vámhatárt átlépő áru fuvarozás esetén szükségképpen merül fel az áru vámjogi helyzetének rendezése. Vámjogi ismeretek híján ezért a nemzetközi áru fuvarozási jogviszonyok jó része aligha lenne lebonyolítható. Ennek tükrében vitathatatlan, hogy a nemzetközi áru fuvarozáshoz kapcsolódó járulékos szolgáltatások közül – a raktár-logisztikai szolgáltatások mellett – a speciális vámjogi ismeretekkel rendelkező vámtanácsadó által nyújtott szolgáltatások gyakorlati jelentőségük miatt kiemelkednek. A vámtanácsadó ugyanis nemcsak arra vállalkozik, hogy megbízójának a vámjogi előírásokról felvilágosítást ad, hanem az esetek döntő többségében arra is, hogy a vámhatóság által lefolytatott vámeljárásban ún. vámképviselőként személyesen is közreműködik.

A nemzetközi viszonylatú árutovábbítás komplexitása miatt a gyakorlatban érthető és egyértelmű igény merül fel a megbízók részéről arra nézve, hogy az árutovábbítás megszervezésére, lebonyolítására és az ahhoz kapcsolódó valamennyi járulékos szolgáltatásra nézve lehetőleg egy szolgáltatóval kössenek szerződést. A fuvarozás és a kapcsolódó szolgáltatások megszervezésének jogi formája a kontinentális jogokban – s így a magyar polgári jogban is – a szállítmányozás.

A Ptk. 6:302. §-a értelmében szállítmányozási szerződés alapján a szállítmányozó a saját nevében a megbízó javára küldemény továbbításával összefüggő szerződések megkötésére és jognyilatkozatok megtételére, a megbízó díj fizetésére köteles. A szállítmányozási szerződés törvényi meghatározása azt juttatja kifejezésre, hogy a szállítmányozási tevékenység középpontjában valamely küldemény továbbításának megszervezése áll. A szállítmányozó tehát főszabály szerint nem az áru tényleges fizikai továbbítására, hanem az árutovábbítás (fuvarozás) megszervezésére köteles. A szállítmányozási szerződés konstrukciója eredetileg a középkori itáliai városállamokban jelent meg, mint az általános ügyviteli tevékenység kifejtésére irányuló megbízási szerződésből kiszakadt bizomány egyik sajátos altípusa. Az ilyen módon kezdetben kizárólag ún. fuvarbizományként felfogott szállítmányozás a későbbi

jogfejlődés során aztán a legtöbb kontinentális jogrendszerben a bizomány fogalmi keretei közül is kiszabadult, és önállóan nevesített szerződéstípusként nyert szabályozást. Ehhez képest az új Ptk. – érzékelve az időközben végbemenő gazdasági folyamatokat – távolodást mutat a korábbi felfogástól: a szállítványozás – jóllehet, fókuszában továbbra is a fuvarozás áll – immár nem csupán fuvarbizomány, hanem annál tágabb tevékenységi kör lefedésére alkalmas konstrukció. A jogfejlődés tehát a szállítványozás fogalmi expanziójának irányába mutat. Ennek az erőteljes expanzióknak az egyik fontos indikátora a szerződési gyakorlatban széles körben használt ún. FIATA Model Rules for Freight Forwarding Services, amelynek 2.1. pontja szerint szállítványozási szolgáltatásnak minősül – többek között – a küldemény raktározása, tárolása, mozgatása, csomagolása, terítése, valamint az ezekhez kapcsolódó olyan kiegészítő tevékenységek is, mint például a vámügyintézés.¹

Mindebből következik, hogy a szállítványozási szerződés közvetlen tárgya a küldemény továbbításával összefüggő szerződések megkötése és jognyilatkozatok megtétele. Vagyis a szállítványozó (immár) nem feltétlenül köteles az árutovábbítással összefüggésben fuvarozási szerződést kötni. Az 1959. évi Ptk-n alapuló korábbi szabályozással ellentétben tehát a 2013. évi Ptk. alapján szállítványozásról lehet szó akkor is, ha a szállítványozó a küldemény továbbításával összefüggésben fuvarozási szerződést nem, hanem kizárólag egyéb szerződéseket köt. A hatályos magyar Ptk. alapján tehát az is szállítványozónak minősülhet, aki nem magának az árutovábbításnak, hanem „csupán” az árutovábbításhoz kapcsolódó járulékos szolgáltatásoknak a megszervezésére és lebonyolítására vállal kötelezettséget. Ezt a körülményt is figyelembe véve elsősorban a tőkeerős szállítványozó társaságok igyekeznek is a piaci verseny által támasztott kihívásoknak való megfelelés érdekében az általuk nyújtott szolgáltatások körét bővíteni. Ennek egyik lenyomata az, amikor a szállítványozók egyáltalán nem is kötnek fuvarozási szerződést, hanem kizárólag a küldeménnyel kapcsolatos raktárlogisztikai és vámjogi teendőket látják el. Utóbbiakat pedig – a megbízói igényeknek megfelelően – zömmel vámképviselőként.

II. A szállítványozói vámtanácsadás jogi környezete Magyarországon

Csakúgy, mint az Európai Unió más tagállamaiban, a szállítványozói vámtanácsadás jogi szabályozása Magyarországon is részben uniós jogi, részben pedig tagállami jogi instrumentumokon nyugszik. A speciális vámjogi, és az ezekhez kapcsolódó technikai és eljárási jogi normákat zömmel az uniós vámjog tartalmazza. Tekintettel arra, hogy az Európai Unió egyben vámuniót is jelent, az Európai Unió külső határai egyben vámhatárok is. Ebből következően a belső piac hatékony működésének és a harmadik országokkal szembeni közös vámjogi fellépésnek a követelménye elengedhetetlenné teszi, hogy a legfontosabb uniós vámszabályokat egységes vámjogi kódex rögzítse. Ezt a célt szolgálta korábban a Tanács Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló 2913/92/EGK Rendelete (ún. Közösségi Vámkódex)², illetve az annak felülvizsgálata folytán megalkotott, az Európai Parlament és a

---

1 Lásd a FIATA Model Rules 2.1. pontját: „Freight Forwarding Services means services of any kind relating to the carriage, consolidation, storage, handling, packing or distribution of the Goods as well as ancillary and advisory services in connection therewith, including but not limited to customs and fiscal matters, declaring the Goods for official purposes, procuring insurance of the Goods and collecting or procuring payment or documents relating to the Goods.”

2 Hatályon kívül helyezte: az Európai Parlament és a Tanács 450/2008/EK rendelete 186. cikk (HL L 145., 2008.6.4., 1. o.). Hatálytalan: 2008. VI. 24-től. Ugyane rendelet 188. cikk (2) bekezdése alapján a 186. cikk akkortól alkalmazandó, amikortól a 188. cikk (1) bekezdésben említett cikkeken alapuló végrehajtási rendelkezések alkalmazandók. A végrehajtási rendelkezések leghamarabb 2009. június 24-én lépnek életbe. A végrehajtási rendelkezések hatálybalépése ellenére a 188. cikk (2) bekezdésében említett rendelkezéseit legkésőbb 2013. június 24-től kell alkalmazni. Módosítására lásd: a Tanács 517/2013/EU rendelete 1. cikk (1)

Tanács 450/2008 Rendelete a Közösségi Vámkódex létrehozásáról (ún. Modernizált Vámkódex)³, valamint a jelenleg hatályos, az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU Rendelete az Unió Vámkódex létrehozásáról (ún. Unió Vámkódex).⁴

Miután az uniós vámjogszabályok a vámtanácsadó magánjogi felelősségére nézve nem tartalmaznak rendelkezéseket, ezeket a kérdéseket az általános polgári jogi szabályok figyelembe vételével kell elbírálni. Ezzel összefüggésben fontos emlékeztetni arra, hogy a fuvarozásra vonatkozó joganyaggal ellentétben a szállítványozásnak nem alakult ki egységes nemzetközi joganyaga. A szállítványozás jogi háttere így továbbra is a tagállami magánjog hagyományos szerződésin, a kontinensen elsősorban a bizomány és a megbízás konstrukcióin, az angolszász jogokban pedig az agency-n alapul. Amíg tehát a fuvarozás joganyaga – párhuzamosan a fuvarozási tevékenység nemzetköziesedésével – maga is nemzetköziesedett, addig a szállítványozás jogi szabályozása napjainkban is elsősorban nemzeti kereteken belül történik, annak ellenére, hogy a szállítványozási tevékenység túlnyomó részben egyébként nemzetközi jellegű.⁵ Az 1960-as években voltak ugyan a szállítványozás területén jogegységesítési törekvések, ám ezek nem vezettek különösebb eredményre. A nemzetközi szállítványozási szerződések jogának egységesítésére kidolgozott 1966. évi UNIDROIT – egyezménytervezetet végül nem sikerült elfogadni és nemzetközi szerződési rangra emelni. Ennek alapvetően két oka volt. A szállítványozásra vonatkozó jogegységesítés jogi akadályai elsősorban a kontinentális jogok és az agency intézménye között feszülő ellentét volt. Ezen túlmenően pedig a szállítványozási szakma sem volt teljesen meggyőződve a jogegységesítés szükségességéről, mégpedig azért, mert az 1960-as években fellendülő multi-modális fuvarozás elterjedésétől akkoriban sokan a nemzetközi szállítványozási tevékenység szerepének jelentős mértékű visszaszorulását várták.⁶

Némileg leegyszerűsítve tehát azt mondhatjuk, hogy a szállítványozói vámtanácsadás közjogi kereteit az uniós vámjog, magánjogi kereteit pedig a Ptk. határozza meg. A vámtanácsadás szabályozásának ilyen szétválasztása azonban inkább csak didaktikailag indokolt. A gyakorlatban ugyanis – amint látni fogjuk – a vámtanácsadáshoz kapcsolódó magánjogi felelősség minősítésének sokszor előkérdése a vámképviselőként eljáró vámtanácsadó uniós vámjogi jogállásának meghatározása.

III. A vámképviselő jogállása

A vámképviselő jogállását közjogi és magánjogi értelemben is célszerű röviden megvizsgálni, mert ezek együttesen határozzák meg tevékenységének kereteit, s ezáltal – közvetett módon – a tevékenysége során elkövetett jogsértésekért való felelősség természetét is. Az alábbiakban a vámképviselői jogállás vámjogi, polgári jogi, és adójogi fogalmi kereteit tekintjük át röviden.

---

m), Melléklet 15. A. (HL L 158., 2013.6.10., 1. o.), az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete 286. cikk (4) (HL L 269., 2013.10.10., 1. o.).

3 Megjelent: Az Európai Unió Hivatalos Lapjának 2008. június 4-i, L 145. számában (1. o.), hatályos 2008. június 24-től.

4 A témánk szempontjából releváns rendelkezéseit 2016. június 1. napjától kell alkalmazni.

5 Patassy Benedek: A szállítványozás és a fuvarozás integrálásának folyamata. Magyar Jog, 1982/5, 441-442.

6 Martonyi: Kísérletek, 160.

1. Vámjogi jogállás

Már a Közösségi Vámkódex 5. cikke kifejezetten rendelkezett a vámképviselőről és a vámképviselő vámjogi jogállásáról. A Közösségi Vámkódex értelmében bármely személy képviselőt jelölhet ki a vámhatóságok előtti ügyeiben a vámjogszabályok által megállapított cselekmények és alakiságok elvégzésére, azzal, hogy a képviselő közvetlen, illetve közvetett is lehet. Közvetlen vámjogi képviselőről van szó akkor, amikor a vámképviselő a megbízója nevében és érdekében jár el, közvetett vámképviselőről pedig akkor, ha a vámképviselő saját nevében, de a megbízója érdekében jár el. A képviselőnek a vámeljárás során kifejezetten nyilatkoznia kell arról, hogy képviselési joga közvetlen vagy közvetett. Amennyiben ezt elmulasztja, úgy kell tekinteni, mint aki saját nevében és saját érdekében – vagyis: nem képviselőként – jár el. A Közösségi Vámkódex 5. cikkével tartalmilag azonos szabályt tartalmaz a Modernizált Vámkódex 11. és 12. cikke, azzal, hogy a Modernizált Vámkódex a fogalom-meghatározások között a 4. cikk 6. pontban önálló rendelkezést szentel a vámjogi képviselőnek. Eszerint vámjogi képviselő az a személy, akit egy másik személy kijelöl a vámhatóságok előtti ügyeiben a vámjogszabályok által megkövetelt cselekmények és alakiságok elvégzésére. A Modernizált Vámkódex rendelkezéseivel – a vámjogi képviselő tekintetében – tartalmilag szintén azonos szabályozást tartalmaz az Unió Vámkódex 18. (1) bekezdése és 19. cikke.

2. Polgári jogi jogállás

Hogy a vámképviselő a vámhatósági eljárás során közvetlen, vagy közvetett képviselőként járhat-e el, azt a közte és a képviselt személy között létrejött polgári jogi szerződés alapján kell elbírálni. Ez a szerződés tehát végső soron meghatározza a vámképviselő vámjogi státuszát is, ez azonban nem változtat azon, hogy a képviselő és a képviselt megállapodása direkt módon a vámképviselő polgári jogi jogállását (jogait és kötelezettségeit) hivatott szabályozni.

A vámképviselési jogot alapító szerződés megbízási szerződés vagy szállítványozási szerződés lehet. Megbízási szerződés kötésére akkor kerül sor, ha a megbízott kizárólag a vámeljárásban való képviselésre vállal kötelezettséget, ám az árutovábbítással összefüggő egyéb járulékos szolgáltatás nyújtására nem. Ha azonban az utóbbi elvégzését is vállalja, immár nem megbízási, hanem szállítványozási szerződésről lehet szó. A vámtanácsadásra és vámképviselésre is kiterjedő szállítványozási szerződéssel kapcsolatban fontos hangsúlyozni, hogy noha a Ptk. *expressis verbis* csak a fuvarozás tekintetében biztosítja az önszerződés jogát a szállítványozónak, a szabályozás diszpozitivitására tekintettel nincs jogi akadály annak sem, hogy a szállítványozó a vámtanácsadói és vámképviselői szolgáltatást is maga nyújtsa. Utóbbi esetben azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni azon uniós vámjogi előírást, hogy a vámképviselési jogot a vámeljárásban a megfelelő alakban kiállított meghatalmazással kell igazolni, tehát ebben a körben önmagában a szállítványozási szerződés nem nyújt kellő alapot az eljárási jogosultság igazolásához. A képviselési jog eljárás során történő igazolásához megkívánt alakszerűség azonban nem változtat azon, hogy a vámképviselő polgári jogi értelemben nem más, mint megbízott, vagy szállítványozó.

3. Adójogi jogállás

A vámképviselő adójogi helyzetét a 2011/47. sz. alatt közzétett ún. Adózási kérdés⁷ tisztázza, amely a vámügynöki szolgáltatás adómentességével kapcsolatos állásfoglalt tartalmaz. Eszerint a vámügynök által nyújtott szolgáltatások közül a vámjogi képviseleti szolgáltatás bizonyos, az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. tv-ben (ÁFA tv.) meghatározott feltételek fennállása esetén adómentes lehet. A vámképviselővel kapcsolatos adójogszabályok azonban termékimport, illetve termékexport esetén értelemszerűen bizonyos különbségeket mutatnak.

Termékimport esetében abból kell kiindulni, hogy az ÁFA tv. alapján adómentes az olyan szolgáltatásnyújtás, amelynek az ellenértéke az import szolgáltatás adóalapjába beépül.⁸ A termékimport adóalapjába tartoznak azok a járulékos költségek, amelyek az importáló uniós tagállamon belüli első rendeltetési helyig merülnek fel.⁹ Ilyen járulékos szolgáltatás lehet a vámügynök által ellátott vámjogi képviseleti szolgáltatás is. A vámjogi képviseleti szolgáltatás ellenértéke olyan esetben épülhet be az importált termék adóalapjába, ha a képviselet díja egyértelműen és közvetlenül egy adott termékimporthoz kapcsolódik és a díj összege az importot terhelő ÁFA megállapításának időpontjában ismert.

Termékexport esetén ugyanakkor elsősorban azt kell figyelembe venni, hogy az ÁFA tv. alapján mentes az adó alól az olyan termékhez kapcsolódóan nyújtott szolgáltatás, amely kiviteli eljárás hatálya alá vonva elhagyja az Európai Unió területét, és az EU területéről való kiléptetés tényét a kiléptető hatóság igazolja.¹⁰ Ahhoz tehát, hogy a vámügynök vámjogi képviseleti szolgáltatása adómentes legyen, nem elégséges annak bizonyítása, hogy a vámügynök szolgáltatása kiviteli eljárás alá vont termékhez kapcsolódik, hanem azt is egyértelműen alá kell tudni támasztani, hogy a kérdéses termék az EU területét elhagyta.¹¹

A fentiekben túl fontos megemlíteni, hogy a vámjogi képviselő bizonyos esetekben egyben adójogi képviseleti joggal is rendelkezik. A szabad forgalomba bocsátási vámeljárásról az ÁFA tv. 95. § és 96. §-ában szabályozott adómentesség alkalmazásáról szóló 3009/2013 NAV útmutató¹² kiemeli, hogy „közvetett vámjogi képviselő közreműködése esetén - az importáló írásos meghatalmazása alapján - a közvetett vámjogi képviselő az ÁFA tv. 95. § szerinti adómentesség érvényesítése érdekében az *adóigazgatási eljárás során* is eljárhat.”

IV. A szállítványozó, mint vámtanácsadó felelőssége

Amint utaltunk rá, a szállítványozó az árutovábbítással összefüggő vámtanácsadást maga is végezheti, illetve arra nézve – a saját nevében és a megbízója javára – harmadik személlyel szerződést köthet. Utóbbi esetben azonban a szállítványozó kizárólag akkor köteles helytállni mindazoknak a kötelezettségeknek a teljesítéséért, amelyek a vele szerződő vámtanácsadót a szerződés folytán terhelik, ha ezt kifejezetten elvállalta.¹³ Ebből következik, hogy a szállítványozó a vele szerződő vámtanácsadó szerződésszegéséért főszabály szerint nem felel a saját megbízójával szemben. Fontos azonban, hogy a vámtanácsadó szerződésszegése esetén

---

7 NGM Adó- és Vámigazgatási Főosztály 16.418/2011. - NAV Ügyfélkapcsolati és Tájékoztatási Főosztály és NAV Vám Főosztály 5227886958; AVÉ 2011/12.

8 ÁFA tv. 93. § (2) bekezdés

9 ÁFA tv. 75. § (1) bekezdés b) pont

10 ÁFA tv. 102. § (1) bekezdés b) pont

11 Lásd a 2011/47. sz. alatt közzétett ún. Adózási kérdést

12 Megjelent: Adó- és Vámértesítő 2013/5.

13 Lásd a Ptk. 6:282. § (2) bekezdést és 6:309. §-át.

a megbízója igényeinek érvényesítésére ettől függetlenül köteles a szállítványozó. Ebből következően a szállítványozó – közvetett módon – akkor is felelhet a megbízóval szemben a vámtanácsadásért, ha arra harmadik személlyel köt szerződést, feltéve, hogy e harmadik személy szerződésszegése esetén a szállítványozó elmulasztja a megbízója igényeinek érvényesítését.

Mindezek alapján a szállítványozó vámtanácsadásért fennálló felelőssége lehet közvetlen és közvetett. A közvetlen felelősség akkor jöhet szóba,

i) ha a szállítványozó a vele szerződő vámtanácsadó szerződésszegéséért a saját megbízójával szemben kifejezetten felelősséget vállalt (*del credere*), vagy

ii) ha a szállítványozó vámtanácsadóként maga szerződik a megbízójával.

A szállítványozó vámtanácsadásért fennálló közvetett felelőssége pedig akkor merülhet fel, ha a vele szerződő harmadik személy vámtanácsadó szerződésszegése esetén elmulasztja érvényesíteni megbízója igényeit a szerződésszegő vámtanácsadóval szemben.

1. Közvetlen felelősség

Ha a szállítványozó a megbízójával szemben a vámtanácsadói feladatok ellátására is kötelezettséget vállal, a vámtanácsadásért fennálló felelőssége a Ptk. általános szerződésszegési szabályain alapul. A következőkben azokat a specifikumokat ismertetjük röviden, amelyek a vámtanácsadó közvetlen felelőssége alóli mentesülésével, illetve a kártérítés mértékével összefüggésben a gyakorlatban legtöbbször felmerülnek.

1.1. Mentés a felelősség alól

A 2013. évi Ptk. – a nemzetközi jogfejlődési tendenciákra támaszkodva – szigorította a kontraktuális felelősség szabályait, aminek következtében a szerződésszegő fél felelősség alóli mentesülésére a gyakorlatban a korábbiaknál ritkábban kerülhet sor. A Ptk. 6:142. §-a értelmében ugyanis a szerződésszegő fél csak akkor mentesülhet a kárfelelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést

i) ellenőrzési körén kívül eső,

ii) a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és

iii) nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.

A szerződésszegési szabályok azt juttatják kifejezésre, hogy az önként és tudatosan vállalt szerződéses kötelezettségek megszegésének kárkövetkezményeit elsősorban a kockázatelosztás, és nem a felek szubjektív igyekezete alapján kell allokálni. Ez a megközelítés értelemszerűen a vámtanácsadói szerződések tekintetében is alkalmazandó. Mindez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a vámtanácsadó szerződésszegése esetén a felelősség alól kizárólag akkor mentesülhet, ha a fent említett három konjunktív feltételt bizonyítani tudja.

Először is tehát azt kell bizonyítania a vámtanácsadónak, hogy szerződésszegésének oka az ellenőrzési körén kívül esett. A jogirodalom és a joggyakorlat egységes abban a tekintetben, hogy csak az olyan körülmények tekinthetők ellenőrzési körön kívülinek, amelyekre a szerződésszegő félnek befolyása nincs és nem is lehet. Másodsorban azt is bizonyítania kell a vámtanácsadónak, hogy a szerződésszegésre vezető körülménnyel a szerződéskötés időpontjában nem is kalkulálhatott és nem is volt elvárható, hogy ezt a körülményt elkerülje. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy mindezen mentesülésre vezető körülmények

együttes bizonyítására a vámtanácsadónak jellemzően csupán három esetcsoportban van reális lehetősége:

i) vis maior esetén;

ii) a megbízó hiányos, vagy pontatlan adatszolgáltatása esetén, feltéve, hogy a vámeljáráásban szolgáltatandó helyes adatokról a vámtanácsadónak egyébként nincs és nem is lehet tudomása;

iii) a kizárólag a vámhatóság érdekkörében felmerülő okok esetén.

1.2. A kártérítés mértéke és az előreláthatósági szabály

A Ptk. 6:143. §-a értelmében szerződésszegéssel okozott kár esetén kártérítés címén mindenekelőtt a szolgáltatás tárgyában keletkezett kárt kell megtéríteni. A jogosult vagyonaiban beálló egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt – feltéve, hogy a vámtanácsadó szerződésszegése nem volt szándékos – viszont csupán annyiban kell megtéríteni, amennyiben a megbízó bizonyítani tudja, hogy e károk – mint a szerződésszegés lehetséges következményei – a szerződés megkötésének időpontjában előreláthatók voltak.

A Ptk. tehát átvette a Bécsi Vételi Egyezmény gyakorlatában és az egyes modell-törvényekben is alkalmazott ún. előreláthatósági klauzulát, amely a szerződésből eredő piaci és egyéb kockázatoknak a szerződő felek közötti igazságos megosztását célozza. Az előreláthatósági klauzula ugyanis indirekt módon egyben ösztönzi a szerződő feleket arra, hogy a szerződéskötéskor szükség szerint tájékoztassák egymást az esetleges szerződésszegés várható kárkövetkezményeiről.

Fontos kiemelni, hogy a Ptk. az előreláthatóságot objektív fogalmi keretek között értelmezi. Mindez pedig azt jelenti, hogy az előreláthatósági követelményt nem a konkrét szerződésszegőre, hanem egy hasonló helyzetben lévő „általános jogalanyra” vonatkoztatva kell értelmezni. Ebből következően a szerződésszegő fél felelőssége nemcsak az általa ténylegesen előre látott károokra terjed ki, hanem mindazokra is, amelyeket egy, az ő helyében ésszerűen és gondosan eljáró személy előre látott volna. Ennek viszont immár egyenes következménye az, hogy a kereskedelmi életben egy adott üzletágban szokásosnak tekinthető kárkövetkezményeket a szerződésszegő félnek mindig meg kell térítenie, hiszen e károk bekövetkezésének a lehetőségével a szerződésszegő félnek mindig számolnia kell. Ez a megfontolás a vámtanácsadásért fennálló felelősség tekintetében a gyakorlatban komoly szerephez jut, hiszen a vámtanácsadó által nyújtott szolgáltatás jellegénél fogva a vámtanácsadó szerződésszegése esetén éppen a következménykárok kerülnek előtérbe. A tapadó kár ugyanis facere szolgáltatásra irányuló szerződés esetében valójában az ellenszolgáltatás összegében, vagyis a vámtanácsadásért járó díjban maximált. A vámtanácsadó által nyújtott szolgáltatás ugyanis maga a vámtanácsadás, amelynek értékét az ellentételezéseként meghatározott díj adja. Ebből következően fogalmilag kizárt, hogy a vámtanácsadásért fizetendő díj összegénél nagyobb mértékű kár keletkezzen magában a szolgáltatásban. A vámtanácsadó szerződésszegése esetén ezért a gyakorlat inkább a következménykárokra fókuszál, hiszen e károk jelentősen meghaladhatják az ún. tapadó kár maximális összegét, vagy a vámtanácsadói díjat.

A vámtanácsadó által elkövetett szerződésszegésből eredő következménykárok jellemzően az alábbi csoportokba sorolhatók:

i) a vámeljárási indokolatlan elhúzódása miatt a vámtanácsadó megbízója harmadik személlyel szemben késedelembe esik, és a vámeljárási elhúzódására olyan körülmény vezetett, amelyért a vámtanácsadó felelős;

- ii) a vámhatóság határozatával szembeni jogorvoslati lehetőség igénybevételét a vámtanácsadó – a megbízó érdekeivel ellentétes módon – elmulasztja (loss of chance);
- iii) a vámtanácsadó szerződésszegése folytán a megbízót terhelő vám- vagy adóbírság kiszabására kerül sor.

A ii) és iii) esetkör a gyakorlatban nem vet fel komoly problémát, hiszen egyértelmű, hogy az előreláthatósági szabály alkalmazásával sem mentesülhet a vámtanácsadó a felelősség alól akkor, ha a megbízójára a vám- vagy adóhatóság a vámtanácsadó szerződésszegése folytán bírságot szab ki. A vámtanácsadó szerződésszegése folytán a megbízóra kiszabott vám- és adóbírság ugyanis a vámtanácsadó által a szerződéskötéskor objektíve előrelátható kockázat, így azzal – mint a szerződésszegés lehetséges következményeivel – a vámtanácsadónak számolnia kell. A vámeljárási indokolatlan elhúzódsága esetén azonban a helyzet valamivel árnyaltabb. Ilyenkor ugyanis előfordulhat az is, hogy a megbízónak olyan kára keletkezik, amelyet a vámtanácsadó nem láthatott előre (pl. akkor, ha a megbízó harmadik személlyel szemben kötbérvállalást vállalt, vagy a vámhatóság birtokában lévő küldemény időközben értékesíthetlenné válik, stb.). A vámeljárási elhúzódsága miatti károk előreláthatóságát tehát mindig az adott eset körülményeinek a figyelembe vételével lehet és kell megítélni.

2. Közvetett felelősség

Amint korábban utaltunk rá, a szállítványozó vámtanácsadásért fennálló közvetett felelőssége akkor merülhet fel, ha nem ő maga végzi a vámtanácsadást, hanem arra nézve harmadik személlyel szerződést köt, és ez utóbbi szerződésszegése esetén elmulasztja érvényesíteni vele szemben a megbízója igényeit.

A Ptk. 6:303. §-a szerint a szállítványozó a megbízó igényeit a fuvarozóval és más, a szállítványozó által igénybevett közreműködőkkel szemben, a megbízó utasítása esetén a megbízó költségére és veszélyére köteles érvényesíteni. A szállítványozó utasítás nélkül is köteles a megbízó jogainak megóvásához szükséges nyilatkozatokat megtenni.

A szállítványozó igényérvényesítési kötelezettségét rögzítő szabály egy sajátos, kettős (anyagi- és eljárásjogi) természetű normát tartalmaz. A rendelkezés kettős jogi természete abból adódik, hogy egyfelől anyagi jogi kötelezettséget ró a szállítványozóra, másfelől viszont eljárásjogi jogosultságot is ruház rá. A szállítványozó a megbízói igények érvényesítésére irányuló kötelezettségét adott esetben – a megbízó erre irányuló utasítása, illetve a költségek megbízó általi előlegezése esetén – perben is köteles érvényesíteni. Az ilyen perekben a szállítványozó felperesként olyan igények érvényesítésére válik jogosulttá, amelyek voltaképpen nem őt, hanem megbízóját illetik.

Jóllehet, a törvény megfogalmazása egyértelműnek tűnik, a gyakorlatban mégsem mindig egyszerű annak eldöntése, hogy mely igényekre terjed ki a szállítványozó igényérvényesítési kötelezettsége, vagyis hogy pontosan miként határozható meg a 6:303. §-ban megbízói igények köre. Mindenekelőtt azt kell rögzíteni, hogy a szállítványozó csak a megbízója igényeit köteles a vámtanácsadóval szemben érvényesíteni, harmadik személyek igényeit tehát nem. Ezzel összefüggésben érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy ha a megbízónak a vámtanácsadó által okozott kárát a biztosító megtéríti, és ez utóbbi regressz igényekkel lép fel, akkor mindenképpen állást kell foglalni abban a kérdésben, hogy a megbízó biztosítója által érvényesíteni kívánt regressz igény a 6:303. § értelmében a megbízó igényének minősül-e. Más szóval: a szállítványozó akkor is köteles és jogosult a vámtanácsadóval szembeni igény

érvényesítésére, ha erre nem a megbízója, hanem a megbízójának korábban már teljesítő biztosító kéri (utasítja)?

A kérdés megválaszolásakor elvileg két megoldás jöhet szóba. Vagy az, hogy a biztosító által a szállítványozóval szemben előterjesztett regressz igényt immár a biztosító „saját” igényének tekintjük, vagy az, hogy – a biztosítási jog körében érvényesülő ún. megtérítési igény szabályaira támaszkodva – a biztosító regressz igényét továbbra is az eredeti megbízói igénnyel azonosnak tekintjük, azzal érvelve, hogy csupán az igényjogosult személyében állt be változás. Ha az előbbi értelmezést fogadjuk el, akkor a szállítványozó a biztosító regressz igényét nem köteles és jogosult érvényesíteni, az utóbbi értelmezés viszont a szállítványozó igényérvényesítési kötelezettségét ezen igények tekintetében is fenntartja. A kérdés a 2013. évi Ptk. alapján eldöntendő jogvitában még nem merült fel, érdemes azonban emlékeztetni arra, hogy a régi Ptk-n alapuló bírói gyakorlat a *cessio legis*-re támaszkodó értelmezést követte.¹⁴

További kérdésként merülhet fel, hogy az érvényesítendő megbízói igények körébe tartozik-e a megbízót a vámtanácsadóval szemben megillető valamennyi igény. A szállítványozás szerződéses konstrukciójára figyelemmel csak azokat a vámtanácsadóval szemben fennálló megbízói igényeket köteles a szállítványozó érvényesíteni, amelyek a szállítványozó által a saját nevében, de a megbízója javára kötött szerződésből erednek. Ennek dogmatikai oka az, hogy a szállítványozási szerződés nem arra irányul, hogy a szállítványozó a megbízóját annak igényérvényesítése során általában segítse, hanem arra, hogy valamely küldemény továbbításában – elsősorban szerződések saját nevében, de a megbízója javára történő megkötésével – közreműködjön. A szállítványozó igényérvényesítési kötelezettsége abból a sajátos helyzetből ered, hogy ő tulajdonképpen nem a saját, hanem megbízója javára szerződik. A megbízói igényeknek a szállítványozó által a megbízó javára kötött szerződésből eredő igényekre korlátozását indokolja az is, hogy az igényérvényesítési kötelezettségnek ott és akkor van értelme, ahol és amikor érvényesülhet a szállítványozó speciális szaktudása, és az, hogy ő a megbízójánál kedvezőbb helyzetben van az igényérvényesítés szempontjából. Ezek a követelmények együttesen kizárólag a szállítványozó által a saját nevében, de megbízója javára kötött szerződésekből eredő igények érvényesítésekor állnak fenn. Mindezekből következően a 6:303. § olyan irányú kiterjesztő értelmezése mindenképpen helytelen lenne, amely a szállítványozó kötelezettségévé tenné, hogy a megbízónak az árutovábbítással össze nem függő más szerződésekből eredő, vagy deliktuális igényeit is érvényesítse a vámtanácsadóval szemben.

A szállítványozó – főszabály szerint – kizárólag a megbízó erre irányuló utasítása esetén, továbbá a megbízó költségére és veszélyére köteles az igényérvényesítésre. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a szállítványozó igényérvényesítési kötelezettsége teljesítése körében adott esetben jogosult és egyben köteles a megbízó igényeit bíróság előtt is érvényesíteni. A szállítványozó perindításra azonban csak akkor köteles, ha erre nézve a megbízótól kifejezett utasítást kap. Az ilyen jellegű megbízói utasítás megtagadásával kapcsolatban – összhangban a megbízói érdek védelmének elvével – a bírói gyakorlatban rögzült, hogy nem állapítható meg a szállítványozó jogellenes magatartása és kártérítési felelőssége, ha az igényérvényesítést a megbízó kárát okozó harmadik személlyel szemben olyan esetben tagadja meg, amikor az nem járna eredménnyel vagy csak aránytalanul magas költséggel volna lehetséges.¹⁵ Ezzel összefüggésben azonban a Legfelsőbb Bíróság arra hívta fel a figyelmet, hogy olyan egyedi esetek is felmerülhetnek, amelyekben az igényérvényesítéshez – annak gazdaságtalansága ellenére is – érdeke fűződik a megbízónak (különösen a megbízói

---

14 Legfelsőbb Bíróság Gf.III.31.351/1982/4. sz. végzés

15 Lásd a BH1979. 385. sz. eseti döntést.

követelés elvi jellege, vagy gyakori ismétlődése miatt). Ilyenkor a szállítványozó igényérvényesítési kötelezettségének teljesítése illetve megszegése körében a felelősségi kérdéseket ezen egyedi szempontok figyelembevételével és gondos mérlegelésével kell rendezni.¹⁶

A Ptk. rögzíti, hogy a szállítványozó erre irányuló megbízói utasítás nélkül is köteles a megbízó jogainak megóvásához szükséges nyilatkozatokat megtenni. A gyakorlatban ez legtöbbször azt jelenti, hogy a szállítványozó köteles az ahhoz szükséges jognyilatkozatokat megtenni, hogy a megbízó követelése a vámtanácsadóval szemben ne évüljön el. Ezen túlmenően is köteles azonban a szállítványozó mindazon nyilatkozatok megtételére, amelyek az igényérvényesítés előfeltételeit teremtik meg.

3. A közvetlen illetve közvetett felelősségen alapuló kártérítési igény elévülése

A Ptk. 6:306. §-a értelmében a szállítványozási szerződésből fakadó igények – a szándékosan vagy súlyos gondatlansággal okozott károk kivételével – egy év alatt évülnek el. Jóllehet, ez a szabály általános jelleggel érvényesül a szállítványozási szerződésekből eredő valamennyi követelés tekintetében, az elévülési idő kezdő időpontja vonatkozásában mégis fontos különbség mutatkozik a vámtanácsadásért viselt közvetlen illetve közvetett felelősség eseteiben.

A Ptk-ban rögzített főszabály szerint az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé válik.¹⁷ Ez azt jelenti, hogy a szállítványozó vámtanácsadásért fennálló felelősségére tekintettel érvényesíthető kártérítési követelés elévülése a kár bekövetkezésekor kezdődik. Ez az ún. közvetlen felelősség eseteiben különösebb jogértelmezési kérdéseket nem is vet fel. Részben más a helyzet azonban az ún. közvetett felelősség alapján érvényesíteni kívánt kártérítési követeléssel. Ilyenkor ugyanis arról van szó, hogy a megbízónak a szállítványozóval szemben a szállítványozó igényérvényesítési kötelezettségének megszegéséből eredő követelése áll fenn. A szállítványozó a 6:303. §-ban foglalt igényérvényesítési kötelezettségét viszont nem akkor szegi meg, amikor a vámtanácsadó szerződészegése folytán a kár bekövetkezik, hanem akkor, amikor a megbízónak a vámtanácsadóval szembeni igénye a szállítványozó érdekkörében felmerülő okból válik érvényesíthetatlenné. Ez a helyzet akkor, ha a megbízónak a vámtanácsadóval szembeni igénye a szállítványozó kötelezettségzegése folytán évül el. Ilyenkor célszerű a megbízó szállítványozóval szembeni követelésének elévülését a vámtanácsadóval szembeni követeléssel összhangban szabályozni. Mindebből következően a szállítványozó igényérvényesítési kötelezettségének megszegéséből eredő megbízói igény (vagyis a közvetett felelősségen alapuló kártérítési igény) elévülése akkor kezdődik, amikor a megbízó vámtanácsadóval szembeni igényének elévülése bekövetkezett.

V. Összegzés

A fentiek tükrében úgy tűnik, hogy a szállítványozó által viselt vámtanácsadói felelősség nem mutat olyan lényeges specifikumokat, amelyekre tekintettel érdemes lenne önálló felelősségi alakzatot szentelni neki: az általános szerződészegési felelősségi szabályok ugyanis teljes mértékben alkalmasak arra, hogy a vámtanácsadói felelősséggel kapcsolatos tényállásokat megfelelően lefedjék. Az ugyanakkor természetes, hogy esetenként bizonyos hangsúlyeltolódások figyelhetők meg a gyakorlatban, ezért azt mindig az adott eset

---

¹⁶ Lásd a Legfelsőbb Bíróság Gf.IV.31.345/1978. sz. határozatát.

¹⁷ Lásd a Ptk. 6:22. § (2) bekezdését.

körülményeinek a figyelembevételével lehet és kell eldönteni, hogy a vámtanácsadó i) milyen minőségben, és ii) pontosan mire vállalt kötelezettséget. Hiszen kizárólag ezek ismeretében dönthető el, hogy a közvetlen vagy a közvetett felelősségi alakzat alkalmazandó-e az adott ügyben. A felelősség közvetlenné illetve közvetetté minősítéséhez szükséges előkérdésekre a Ptk-nak a szerződésértelmezésre és a szerződésszegési felelősségre irányadó szabályai alkalmazásával megnyugtató válaszok adhatók.